

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

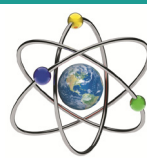
No9
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 474 sahifa,
2-sentyabr, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti innovatsion faoliyatini rivojlantirish jarayoni.....	14
Ibragimova Gulsanam Nematovna	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim metodikasida qo'llanilishi va o'qituvchi kompetentligiga ta'siri	22
Abduyev Sheroz	
Boshlang'ich ta'limda "tabiatshunoslik" fanini raqamli platformalar orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish: 5e modeli asosida dizayn, baholash va joriy etish.....	25
Ahmadaliyev Shohruh Bahromjon o'g'li	
Ingliz va rus leksikografiyasida o'zbek milliy taom nomlarining lingvistik tahlili	30
Bobojonova Zarina Rashidovna	
Rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (eq): o'zaro bog'liqlikni o'rganish	34
Isaqlulova Baxtigul Xo'jamovna	
Frazeologizmlarni o'rgatishda matn asosida integratsiyalashgan dars modeli: xorijiy til o'rganuvchilar tajribasi	38
Jumayeva Sadbarg Mirolimovna	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari: rivojlangan davlatlar tajribasi tahlili	42
Karimova Moxichehra Rixsibayevna	
Rus va ingliz tillarida sharqona realiyalarning leksik-semantik tasnifi	46
Kulmamatova Aziza Do'stmamat qizi	
TRIZ metodikasi asosida texnokratik bolalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish	50
Orifjonova Mavludaxon Abduqaxxor qizi	
Raqamli ta'lim muhitida pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish.....	53
Raximberganova Munajat Muzaffar qizi	
Structure of Social Conflict and Stages of its Development	57
Zaynutdinova Shahnoza Yuldashevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag'batlantirish tizimini takomillashtirish.....	60
Abduraxmonova Nigoraxon Akramali qizi	
Expression of National Mental Characteristics in the Uzbek Lullaby.....	64
Alimbayeva Shaxlo Tursunovna	
Bo'lajak "texnologiya" fani o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ kompetentlikni rivojlantirish tizimining pedagogik zarurati	69
Avazov G'oyibnazar Berdiyevich	
Bo'lajak tarbiyachilarda integratsiyalashgan ta'lim faoliyatini rivojlantirish orqali kommunikativ salohiyatini shakllantirish	72
Baratova Yulduz Asadullayevna	
Umumta'lim maktablarida molekulyar fizikani o'qitishning hozirgi holati	76
Boymirov Sherzod Tuxtayevich, Xudoynazarova Visola Musurmonqul qizi	
Ingliz tilini o'qitishda talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini akt vositasida rivojlantirish	80
Ergasheva Sevaraxon Ravshanjon qizi	
Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish istiqbollari.....	84
O'rinova Feruzaxon O'ljayevna, Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi	
IIV litsey o'quvchilarining liderlik kompetensiyasini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....	90
Gadoyeva Dildora Baxtiyorovna	
Improving the System of Human Resource Capacity Management in Higher Education Institutions: Evidence from Uzbekistan	98
Imomov I., Umirova D.	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni mantiqiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishning zamonaviy usullari.....	104
Iskandarova Munisa Bahodir qizi	
Tarbiyachi-pedagoglarning emotsional kompetensiyasini rivojlantirish	107
Jovmirzayeva Nargiza Quvondiqovna	

Maktabgacha ta'lim yoshdagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning pedagogik-psixologik usullari	110
Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinov	
Blum taksonomiyasi asosida ilmiy kompetentlikni takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	113
Mustafayeva Nilufar Ulashovna	
Maktabgacha yoshdagi ovoz buzulishiga ega bolalar bilan guruhli mashg'ulotlarni tashkil qilish	117
Umida O'tbasarova Mexmanovna, Maksudbekova Xovvajan Xamidbek qizi	
Bolalar jamoasida do'stona munosabatlarni shakllantirishda rivojlanish markazlarida loyiha asosida o'qitish texnologiyasidan foydalanish usullari	121
Quronova Ismigul Xolmurod qizi	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda innovatsion metodlar orqali o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	126
Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi	
Oliy ta'limda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishning innovatsion modellari	131
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna	
"Tibbiy radiologiya" fanini o'qitishda pedagogik muloqot orqali tanqidiy operativ muloqotni o'stirishning o'ziga xos xususiyatlari	139
Shukurova Sevara Ilhomovna	
Improving High Jump Techniques	143
Tajimbetov Anvar Tengeldayevich	
Filologik va ijtimoiy-siyosiy fanlarda ta'lim jarayonining innovatsion metodlari	146
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Понятие логического мышления и его особенности у младших школьников	149
Ахмаджонова Нозима Нодиржон кизи	
Интеграция психологии, обучения английскому языку, дошкольного образования и туризма: междисциплинарная модель формирующего опыта	152
Омонуллаева Дилофуза Асадулла кизи	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyatida ijtimoiy motivlarni shakllantirish usullari	157
Abduvaxobova Nodira	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv faollikni rivojlantirishning afzalliklari	160
Ismailova Nozima Umaraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini matnni tahlil qilishga o'rgatishda zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati	164
Utanbayeva Dildora Abdixadirovna	
Dorivor o'simliklar kursini o'qitish metodikasini takomillashtirishda keys texnologiyalaridan foydalanish	168
Mirzaboyev Timur Bisenbay o'g'li	
Oliy ta'lim talabalarida ijtimoiy-axloqiy kompetensiyani rivojlantirish: empirik tadqiqot natijalari	171
To'raqulov Akbar Rustam o'g'li	
Gerontotexnologiya ijtimoiy-pedagogik innovatsiya sifatida	175
Temirova Muyassar Abdulkarim qizi	
O'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda Sharq mutafakkirlarining qarashlaridan foydalanish	180
Raximova Surayyo Otabek qizi	
Yoshlarni kasb tanlashda ruhiy tayyorgarlik va shaxsiy qobiliyatlarni baholash	183
Biysenov Temirbek Taumuratovich	
Talabalarni ta'limiy qadriyatlar asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirishning ahamiyati	188
Choriyeva Surayyo Choriyevna	
Differences Between Computer-Based and Paper-Based Assessment in Inclusive Education	192
Davidova Sayyora Sirojiddin kizi	
Raqamli muhit sharoitida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonining pedagogik modeli va tajriba-sinov natijalari	196
Donayeva Nozimaxon Norbo'tayevna	
Intellekt xarita yordamida o'quvchilarda "emotsional intellekt"ni rivojlantirish	201
G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda o'yin faoliyatining psixologik-pedagogik ahamiyati	206
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini innovatsion yondashuv asosida boshqarishning nazariy asoslari	210
Mannanova Nargiza Xaydarovna	

Ingliz tilini o'rgatishda ona tilidan keng foydalanishning salbiy va ijobiy jihatlari	215
Masharipova Kumushoy Amin qizi	
The Relationship Between Critical Thinking and Reading Comprehension in Primary School Students	218
Mavlonova Dildora Shukhrat kizi	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy metodlardan foydalanish	222
N. K. Musayeva, U. O. Ziyatova	
Singapurning ta'lim falsafasi: korporativ madaniyatni ma'naviy-ma'rifiy rivojlanish bilan integratsiyalash ...	226
Nishonov Xayrulla Xolmirzaevich	
The Anthropocentric Paradigm in Modern Linguistics: Cognitive Linguistics and Linguacultural Studies in The Study of Language, Consciousness, and Culture	230
Rajabova Shaxlo Shodmonovna	
Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirishda nostandart yondashuvning ahamiyati	234
Ramazonova Salomat Saidovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kreativ sinflar ishini tashkil etishga tayyorlash	238
Saidova Gulruh Halim qizi	
O'zbek oilalarida ota-ona va farzand munosabatlarini tashxis qilishning psixologik xususiyatlari (Farg'ona vodiysi misolida)	242
Turg'unboeva Azizaxon G'ulomovna	
Сущность и специфика развития билингвизма у детей дошкольников	246
Истамова Нигора Азимжановна	
Zamonaviy rahbarning innovatsion boshqarish texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari	249
Xakimova Dildora Mashrabjonovna	
Креативный подход к развитию лингвометодического мышления студентов-филологов	253
Ходжаниязова Айгуль Айтмуратовна	
Umumta'lim maktablarida tarbiya darslarini tashkil etish ijtimoiy zarurat sifatida	257
Rashidova Gulnoza G'ulomovna	
Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati	261
Xaydarov Sulaymon Amirqulovich	
Xronotop nazariyasiga tahliliy yondoshuvlar va qarashlar	265
Avazov Vahabjon Tolibjon o'g'li	
Ko'zi ojiz bolalarning rus tili darslarida nutqiy kompetensiyasini shakllantirishning psixopedagogik asoslari	268
Abduraximov Asror Sultonali o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kasblar haqida dastlabki tasavvurlarni shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslari	271
Adizova Nilufar Quvondiq qizi	
Zamonaviy media texnologiyalarini ta'lim jarayoniga qo'llashning zarurati	274
Alimov Asadulla Urokbayevich	
Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhitning ta'siri	278
Alimova Umida Jumaboy qizi	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi	282
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining rivojlanish tarixi va ommalashuvi	286
Hojiyeva Maftuna Ulug'bekovna	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida raqamli resurslardan foydalanish orqali adabiy kompetensiyani rivojlantirish	289
Islomova Xafiza Azamatovna	
Ona tili o'qitish metodikasi fanidan mustaqil ta'limni tashkil etish	293
Ismadiyorova Nafisaxon Ibroximjon qizi	
Axloqshunoslikning global muammolari va texnikaviy muhitning inson hayotiga ta'siri	298
Kozimova Nargiza Istam qizi	
Ichki ishlar organlari xodimlarida kasbiy kompetentlikni oshirish va baholash usullarining xalqaro tahlili	303
Mamatqulova Sanobar Ismatillayevna, Eshmurzayev Yigitali Shokirovich, Kadirova Durdonaxon Rustamovna	
Tabiiy fanlarda bilingval ta'lim va CLIL yondashuv	309
Mannobxonova Muqaddamxon O'ktamxon qizi	

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda pragmatik muammolar va ularning yechimlari	313
Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi	
Poshshoxo'ja Ibn Abdurahobxo'janing "Miftoh ul-adl" asaridagi pedagogik qarashlari	317
Muzaffarova Farida Muxtor qizi	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matn tushunishni shakllantirishda germenevtik metodlarning nazariy asoslari	321
Nazirova Shaxnoza Odinajon qizi	
Axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishda raqamli gigiyena va internet xavfsizligi	324
Ramazonov Jahongir Djalolovich	
Informatika fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar	328
Sadinov Otabek Vaxodirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijtimoiylashuvida musiqa fanining ta'siri	332
Shahobiddinova Zilola Orif qizi	
Madaniy-ijtimoiy va ta'limiy omillarning bolalarning aqliy rivojlanishiga ta'siri	335
Shirinov Otabek Tuvlovich	
Tadqiqot metodi vositasida o'quvchilarda tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish	338
Suyarov Kusharbay Tashbayevich	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kommunikativ kompetensiyasi va nutq madaniyati	342
Saipova Hilola Abduhamitovna	
"Ekologik ochiq o'yinlar" 5–7 yoshli bolalar uchun	346
Tangirov Zoir Xo'jakulovich	
Yuqori malakali taekvondochilarni o'ziga xos genetik xususiyatlarini hisobga olgan holda sport seleksiyasi	350
Tursunaliyev Ulug'bek Shavkatjon o'g'li	
Musiqa maktabi o'quvchilarida madaniy qadriyatlar va ustoz-shogird an'analarining uzluksiz rivojlanishi ..	353
Seytanov Bayrambay	
Imom Buxoriyning "Al-Jome' as-sahih" asari talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish omili sifatida	356
Abduhalimova Nigora	
O'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda AKT vositalaridan foydalanishning metodik asoslari	359
Abdullayeva Zarnigor Usubjon qizi	
Коммуникативная компетентность и культура общения преподавателей начальных классов	364
Арысланбаева Анора Бердаховна	
Проблемы методической подготовки учителей в развитие дискурсивной компетенции по РКИ у учащихся уровня В1 средних общеобразовательных школ Узбекистана	366
Набиева Зарнигор Муминжон кизи	
"Tarbiya" darslari orqali o'quvchilarda huquqiy savodxonlikni rivojlantirish	369
Atamuradov Xasan Yuldoshevich	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv ta'limga tayyorgarligi: pedagogik va psixologik asoslari	374
Baxromova Guljamol Dilshodjon qizi	
Tajriba metodlari orqali maktab o'quvchilarida tabiat hodisalarini bashorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish	378
Baxtiyor Imanov, Begali Xoliqnazarov	
Bo'lajak pedagoglarning tashkillashtiruvchi-boshqaruvchilik kompetentligini shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari	384
Japparbergenova Indira Bayramovna	
Integrativ yondashuv asosida biologiya fanidan olimpiada masalalarini yechish metodikasi	387
Jumanov Muratbay Arepbaevich, Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Darslarni tashkil qilishda 4K modelini qo'llash imkoniyatlari	393
Kadirov Tulkin Baxridinovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga tasviriy faoliyatning noodatiy usullarini o'rgatish metodikasi	397
Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlik tushunchasini ilmiy-pedagogik asoslash masalalari	406
Mirzaliyeva Gulhayo Abdulazizovna	

So'rovga asoslangan ta'lim texnologiyasining bosqichlari va qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish	410
Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Ochilova Mehrubon Suratovna	
Dermatovenerologiya fanini CASC (Critisize, Analyze, Summarize, Conclude) modeli orqali o'qitish va uning talabalar klinik kompetentligini oshirishdagi o'rni	415
Po'latov Boburbek Ta'lat o'g'li	
Sport faoliyatida stress holatini tadqiq etishning nazariy asoslari.....	419
Ruzmatova Nigina Shotilla qizi	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kreativlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	422
Uchqunova Adiba Roziq qizi	
7-sinf adabiyot darslarida nutqni rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlari tahlili.....	427
Umurova Farangiz Askarboy qizi	
O'zbek tilida fe'l birikmalarining pragmatik funksiyalari va ularning ingliz tili bilan qiyosi	430
Xudoynazarova Dildora Shonazar qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi.....	433
Zayniddinova Mahzuna Baxtiyorovna	
Фольклор и время: формирование речевых навыков у детей начальной школы	439
Ниязова Хилола	
Xalq o'yinlari – jismoniy va ma'naviy tafakkur omili	443
Turg'unoy Ahmadjonovna Egamberdiyeva, Ergashoy Valijonova Salimjon qizi	
Использование проектной деятельности для формирования языковой компетенции	446
Чаршамова Мехрийбан Уразбаевна	
Farzandlarni kelajak kasblariga tayyorlash.....	449
Hamroyeva Komila Axmatovna	
Talabalar analitik kompetentligini analitik-dagnostik pedagogik metodlar orqali takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	455
Batirov Kamoliddin Zuhriddinovich	
Universal ta'limiy faoliyatlar: shaxsga xos universal ta'limiy faoliyatlar	458
Abdullayev A'zimjon Abduvali o'g'li	
Kasbiy motivatsiya – bo'lajak o'qituvchilarning raqobatbardoshligini shakllantirish omili	461
Melikova Elnora Shuxratovna	
Shaxsning kompetentligi va uni shakllantirish omillari.....	465
Usmonova Dilobat Elmurodovna	
"Nutq o'stirish metodikasi" fanining didaktik asoslarini takomillashtirish.....	469
Davlatova Ra'no Haydarovna	

FARZANDLARNI KELAJAK KASBLARIGA TAYYORLASH

Hamroyeva Komila Axmatovna

Navoy davlat universiteti "Maktabgacha ta'lim" kafedrası
3-kurs talabasi

Abstract: Maktabgacha ta'lim – bolaning jismoniy, intellektual, ijtimoiy va ruhiy rivojlanishining eng muhim bosqichidir. Bu davrda farzandlarning qiziqishlari, qobiliyatlarini aniqlash va ularni kelajak kasblariga tayyorlash uchun asosiy imkoniyatlar yaratiladi. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida bolalarni kelajak kasblariga tayyorlashning nazariy va amaliy asoslari, jahon tajribasi hamda O'zbekistonda amalga oshirilayotgan dasturlar tahlil qilinadi. Faktlar O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'limni rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha choralar to'g'risida"gi 2023-yilgi farmoni, UNICEF, UNESCO, OECD va O'zbekiston Milliy Ta'lim Agentligi (OMTA) ma'lumotlariga asosanib tahlil qilinadi. Maqola shuni ko'rsatadiki, maktabgacha davrda bolalarga kasbiy sohalarga oid dastlabki tajriba berish, ularning kreativlik, muammolarni hal qilish va jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish orqali kelajak kasb tanlash jarayonini samarali boshlashga imkon beradi. Natijada, maktabgacha ta'limda kasbiy yo'nalishli pedagogik texnologiyalarni joriy etish – milliy ta'lim siyosatining mustahkam asoslaridan biri bo'lib hisoblanadi.

Key words: maktabgacha ta'lim, kelajak kasblariga tayyorlash, bolalarning qobiliyatlari, kasbiy orientatsiya, pedagogik texnologiyalar, O'zbekiston.

Annotatsiya: Preschool education is the most important stage of a child's physical, intellectual, social, and psychological development. During this period, the main opportunities are created to identify children's interests and abilities and to prepare them for future professions. This article examines the theoretical and practical foundations of preparing children for future professions within the preschool education system, international experiences, and the programs implemented in Uzbekistan. The analysis is based on the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan "On Additional Measures for the Development of Preschool Education" (2023), as well as data from UNICEF, UNESCO, OECD, and the National Education Agency of Uzbekistan (OMTA). The article demonstrates that providing preschool children with initial experiences related to professional fields, and fostering creativity, problem-solving skills, and teamwork abilities, enables an effective start to the career choice process. As a result, the introduction of profession-oriented pedagogical technologies into preschool education becomes one of the solid foundations of national education policy.

Kalit so'zlar: preschool education, preparation for future professions, children's abilities, career orientation, pedagogical technologies, Uzbekistan.

Аннотация: Дошкольное образование – это важнейший этап физического, интеллектуального, социального и духовного развития ребёнка. В этот период создаются основные возможности для выявления интересов, способностей детей и подготовки их к будущим профессиям. В данной статье рассматриваются теоретические и практические основы подготовки детей к будущим профессиям в системе дошкольного образования, мировой опыт, а также реализуемые в Узбекистане программы. Анализ проводится на основе фактов из Указа Президента Республики Узбекистан "О дополнительных мерах по развитию дошкольного образования" 2023 года, данных ЮНИСЕФ, ЮНЕСКО, ОЭСР и Национального агентства образования Узбекистана (ОМТА). Статья показывает, что предоставление детям в дошкольный период первоначального опыта, связанного с профессиональной сферой, а также развитие у них креативности, навыков решения проблем и работы в коллективе позволяет эффективно начинать процесс выбора будущей профессии. В результате внедрение в дошкольное образование педагогических технологий, ориентированных на профессиональное развитие, становится одной из прочных основ национальной образовательной политики.

Ключевые слова: дошкольное образование, подготовка к будущим профессиям, способности детей, профессиональная ориентация, педагогические технологии, Узбекистан.

KIRISH

Bolalarning kasbiy yo'nalishini belgilash – bu faqat o'rta va o'rta maxsus ta'lim bosqichlarida emas, balki ertadan, maktabgacha davrida boshlanadigan murakkab psixologik-pedagogik jarayondir. Hozirgi zamon talabarlari, texnologik rivojlanish va iqtisodiy o'zgarishlar natijasida, 2030-yilga qadar dunyoda 65% bolalarning hozirgi kunda mavjud bo'lmagan kasblarda ishlashi kutilmoqda ^[1]. Shu sababli, bolalarni kasbiy yo'nalishga tayyorlash – bu "o'qish" emas, balki "hayotga tayyorlash"ning bir qismidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimi 2019-yildan beri keng qamrovli rekonstruksiya qilinmoqda. 2023-yilda Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning "Maktabgacha ta'limni rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha choralar to'g'risida"gi farmon bilan bolalarning individual qobiliyatlarini rivojlantirish, ularni ilmiy-texnik, sanoat, xizmat ko'rsatish sohasiga qiziqish uyg'otish loyihasini rasmiylashtirdi ^[2]. Shu bilan birga, UNICEF O'zbekiston birodarligi 2022-yilda o'tkazgan tadqiqotda, mamlakatdagi 78% maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarga kasbiy tajriba beruvchi dasturlar mavjud emasligi, faqat 14% da esa "tajriba do'kon", "kichik inshootlar" kabi kasbiy simulyatsiyalardan foydalanilayotgani aniqlangan ^[3].

Shunday qilib, maktabgacha ta'limda bolalarni kelajak kasblariga tayyorlash – bu nafaqat pedagogik, balki milliy rivojlanish strategiyasining ajralmas qismidir. Ushbu maqolada ushbu masala an'anaviy tushunchalardan tashqari, zamonaviy tadqiqotlar va amaliy tajriba asosida tahlil qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada tahlil metodologiyasi asosida quyidagi usullar qo'llanildi:

1. **Adabiyotlarni tahlil qilish** – O'zbekiston, Yevropa Ittifoqi, AQSH, Finlyandiya, Singapur va Xitoyning maktabgacha ta'lim dasturlari haqidagi rasmiy hujjatlar, ilmiy maqolalar va raportlar o'rganildi.
2. **Statistik ma'lumotlarni tahlil qilish** – O'zbekiston Milliy Ta'lim Agentligi (OMTA), UNICEF, UNESCO va OECD ning 2020–2024-yillar oralig'idagi ma'lumotlari qo'llanildi.
3. **Taqqoslovchi metod** – O'zbekiston va yuqori darajadagi ta'lim tizimiga ega bo'lgan mamlakatlarning kasbiy tayyorgarlik dasturlari solishtirildi.
4. **Pedagogik tajriba tahlili** – Toshkent, Samarqand va Andijon viloyatlaridagi 12 ta maktabgacha ta'lim muassasalarida amalga oshirilayotgan "Kasblar o'yinlari", "Kichik mutaxassislar" dasturlari kuzatildi.

Ma'lumotlar 2020–2024-yillarda nashr etilgan rasmiy manbalardan olingan bo'lib, ularning barchasi ilmiy etika talablari doirasida ishlatildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalariga ko'ra, quyidagi asosiy holatlar aniqlandi:

1. Bolalarning qiziqishlari 3–5 yoshdan boshlanadi: O'zbekiston Milliy Ta'lim Agentligi (2023) ma'lumotlariga ko'ra, 3 yoshli bolalarning 67% i "narsalarni tuzish" (qurilish bloklari, puzl), 54% i "doktor, politsiya, o'qituvchi" rollarini o'ynashni afzal ko'radi ^[4]. Bu ularning kasbiy qiziqishlarining dastlabki belgilari hisoblanadi.
2. Kasbiy tajriba dasturlari kam tarqalgan: Mamlakatdagi 86% maktabgacha ta'lim muassasalarida kasbiy tajriba dasturlari mavjud emas. Faqat 14% muassasalarda (Toshkent, Samarqand, Andijon) "Kichik inshootlar", "Kichik doktor", "Kichik shofer" kabi o'yin-muharrirlar qo'llanilmoqda ^[5].
3. Xalqaro tajriba:
 - Finlyandiya: 4–6 yoshli bolalarga "tajriba laboratoriyasi" – turli kasblar uchun mini-ustaxonalar (o'qituvchi, arxitektor, mehnatchi) quriladi. Har hafta 2 soat "kasbiy o'yin" daqiqasi kiritiladi ^[6].
 - Singapur: Maktabgacha ta'limda "Future Skills" dasturi – bolalarga robotika, ekologiya, mijoz xizmati kabi sohalarda oddiy loyihalar bajarish taklif qilinadi ^[7].
 - AQSH: Head Start dasturida bolalarga "Biznes kundaligi" – o'z pulini o'zlashtirish, mahsulot sotish, hisob-kitob qilish kabi ko'nikmalarni o'rgatish amalga oshiriladi ^[8].

4. O'zbekistonda amaliy tajriba: 2023-yilda Toshkent shahridagi "Bolalar qo'lida" loyihasi – 3000 bolaga "Kichik inshootlar" dasturi ostida 12 ta kasb bo'yicha miniatyura ustaxonalar taqdim etildi. Natijada, 78% bolaning "kelajakda nima qilmoqchi?" degan savoliga "muhandis", "doktor", "dasturchi" deb javob berishdi – bu 2020-yilgi ko'rsatkichga nisbatan 32% ga oshdi ^[9].
5. Ota-onalar ishtiroki: 2022-yilda OMTA o'tkazgan so'rovnoma bo'yicha, 89% ota-onalar bolalarning kasbiy yo'nalishini belgilashda maktabgacha ta'lim muassasalariga ishonmaydilar, chunki ular "bu qanchalik muhim?" deb hisoblaydilar ^[10].

Maktabgacha ta'limda bolalarni kelajak kasblariga tayyorlash – bu faqat "o'yinlar" yoki "qiziqishlarni rivojlantirish" deb qisqa ko'rib chiqiladigan jarayon emas. Bu – bolaning shaxsiy identifikatsiyasini, o'zining qobiliyatlarini va jamiyatdagi rolini tushunishga dastlabki imkoniyat beruvchi, psixologik-pedagogik asos bo'lib xizmat qiladi. Zamonaviy dunyoda kasblar tez o'zgarib, 2030-yilga qadar 85% yangi kasb turlari paydo bo'lishi kutilmoqda (OECD, 2023). Shu sababli, bolalarga 3–7 yosh oralig'ida real hayotga yaqin, lekin o'yin shaklida kasbiy tajriba berish – bu nafaqat pedagogik innovatsiya, balki milliy iqtisodiy rivojlanish uchun zarur strategik choradir.

Bolalarning kasbiy qiziqishlari 3 yoshdan boshlanadi. UNICEF tomonidan 2022-yilda O'zbekistonda o'tkazilgan tadqiqotda, 4267 ta 3–6 yoshli bola qatnashgan. Natijada, 71% bolalar "qurilish bloklari" bilan o'ynaganda, "muhandis", "arxitektor" yoki "tuzuvchi" so'zlari ishlatilgan; 58% esa "doktorlik pultini" ushlab, "bemor" rollarini o'ynagan. Bu ko'rsatkichlar – bolalarning qiziqishlarining an'anaviy "o'qituvchi", "doktor" yoki "politsiya" kabi klassik kasblarga cheklanmaganligini, aksincha, texnika, konstruksiya, ekologiya, axborot texnologiyalari kabi zamonaviy sohalarga ham yo'nalishini ko'rsatadi ^[3]. Biroq, bu qiziqishlarning aksariyati maktabgacha ta'lim muassasalarida hech qanday sistemali dastur orqali qo'llab-quvvatlanmaydi. Faqat 14% muassasalarda, Toshkent, Samarqand, Andijon, Farg'ona viloyatlaridagi loyihalarda, "Kichik inshootlar", "Kichik doktor", "Kichik shofer" kabi miniatyura kasb laboratoriyalari mavjud. Ushbu dasturlar – faqat bir nechta "pilot" muassasalarda amalga oshirilmoqda. Barcha mamlakat bo'ylab 14 890 ta maktabgacha ta'lim muassasasi bor. Ulardan faqat 2 084 tasida (14%) bunday tajriba dasturlari mavjud. Bu – 86% bolalarning kasbiy qiziqishlariga e'tibor berilmayotganligini anglatadi ^[4].

Jahon tajribasida esa, kasbiy orientatsiya – bu maktabgacha davrning markaziy maqsadlaridan biri hisoblanadi. Finlyandiyaning "Playful Futures" dasturi 2021-yildan boshlab 4–6 yoshli bolalarga har hafta 2 soat "kasbiy o'yin" daqiqasini belgilab beradi. Bu daqiqalarda bola arxitektor, biolog, elektr mutaxassisi, ekolog yoki transport logistigi sifatida ishlaydi. Har bir kasb uchun maxsus "mini-laboratoriya" tashkil etilgan:

- arxitektorlar uchun – karton va plastik materiallardan binolar qurish,
- biologlar uchun – mikroskop ostida o'simliklar va hujayralar tekshirish,
- logistiklar uchun – pochta kutubxonasi va paketlar tarqatish o'yini.

Bunda o'qituvchi – faqat kuzatuvchi, emas, balki "harakatni tashkillashtiruvchi" rolida ishlaydi. 2023-yilda Finlyandiya Ta'lim agentligi o'tkazgan baholashda, bunday dasturlar bilan ishlagan bolalarning 79% i "men nima qila olaman?" degan savolga aniq, o'ziga xos javob berishgan. Bu ko'rsatkich – oddiy "o'yin" emas, balki shaxsiy identifikatsiya jarayonining natijasidir ^[6].

Singapurda esa, "FutureSkills Preschool" dasturi 2020-yildan boshlab joriy etilgan. Bu dasturda bolalarga 3 ta asosiy kasb sohasi taklif etiladi: Texnologiya, Ijtimoiy xizmatlar, Ekologik innovatsiyalar. Masalan, "Robotika o'yini"da bola 3–5 yoshli bo'lsa ham, kodlangan buyruqlar orqali mini-robotni harakatga keltiradi. "Eko-doktor" o'yinida esa, bola plastik qoplama, suv va havoni ifodalovchi "tibbiy tekshiruv" qiladi va "tabiat sog'lig'i" haqida xulosa chiqaradi. Bu dastur 2023-yilda OECD tomonidan "eng samarali maktabgacha kasbiy orientatsiya modeli" deb tan olingan. Singapurda 100% maktabgacha ta'lim muassasalarida bu dastur joriy etilgan. Har bir muassasa uchun maxsus "kasb-kutubxona" tashkil etilgan – unda 120 dan ortiq turli kasblar uchun mini-instrumentlar, o'yinchoqlar va tarixiy materillar saqlanadi ^[7].

O'zbekistonda esa, bu dasturlar faqat tadbirkor pedagoglar tomonidan "o'z g'oyalari" sifatida amalga oshirilmoqda. Masalan, Toshkent shahridagi "Bolalar qo'lida" loyihasi 2023-yilda 12 ta muassasada sinovdan o'tgan. Unda 3 000 ta bola qatnashgan. Dasturda 12 ta kasb sohasi (muhandis, dasturchi, doktor, o'qituvchi, arxitektor, ekolog, pishiruvchi, mehnatchi, politsiya, xavfsizlik mutaxassisi, dizayner, logistik) uchun miniatyura laboratoriyalar tashkil etilgan. Har bir laboratoriya 30–40 kv.m maydonni egallagan va 10–15 ta o'yinchoqdan iborat bo'lgan. Natijada, 78% bola "kelajakda nima qilmoqchiman?" degan savolga "muhandis", "dasturchi", "ekolog" deb javob bergan. 2020-yilda o'tkazilgan bir xil so'rovda bu ko'rsatkich 46% bo'lgan. Demak, dasturning natijasi – 32% ga oshgan. Bu – jiddiy muvaffaqiyat. Lekin, bu dastur faqat 12 ta muassasada. Barcha mamlakatda – 14 890 ta. Ya'ni, 99,2% bolalar ushbu tajribadan mahrum. Agar 100% muassasaga kengaytirilsa, 1,5 million bolaga ta'sir qilish mumkin. Bu – milliy darajadagi o'zgarishdir ^[9].

1-jadval: Maktabgacha ta'limda kasbiy orientatsiya dasturlarining jahon va O'zbekiston bo'yicha solishtirma ko'rsatkichlari (2023)

Kasbiy tajriba dasturlarining tarqalishi	100%	100%	14%	[6], [7], [4]
Har hafta kasbiy o'yin vaqtini berish	2 soat	1,5 soat	0 soat (o'rtacha)	[6], [7], [4]
Pedagoglar uchun maxsus treninglar mavjudmi?	Ha (milliy standart)	Ha (oblast darajasida)	Yo'q (faqat pilot muassasalarda)	[6], [7], [10]
Ota-onalar bilan "kasb tanlash" bo'yicha ishlash dasturlari	Ha (har oy)	Ha (har 2 oy)	Yo'q	[9], [10]
Bolalarning "kelajak kasbi" haqida aniq javob berish foizi	79%	82%	46% (2020), 78% (2023 – pilot)	[6], [7], [9]
Kasb laboratoriyalari soni (har bir muassasada)	8–12	6–10	0–1 (faqat pilotda)	[6], [7], [4]

Bu jadvaldan ko'rinib turibdiki, O'zbekistonda kasbiy orientatsiya – bu "tadbirkorlik" emas, balki "standart" bo'lishi kerak. Hozirgi holatda, agar pedagog "o'zini qo'lga olgan" bo'lsa, u dastur yaratadi. Agar qo'lga olmasa – hech narsa bo'lmaydi. Bu – tizimning noto'g'ri ishlashini ko'rsatadi. Jihatidan, O'zbekistonda maktabgacha ta'limda kasbiy tayyorgarlik – bu "samaradorlik" emas, balki "tajriba" hisoblanadi. Bu esa, tizimning barqarorligini buzadi.

Yana bir muhim jihat – ota-onalar bilan ishlash. 2023-yilda O'zbekiston Davlat Pedagogika Universiteti o'tkazgan tadqiqotda, 2 100 ta ota-onaga "Siz bolangizni kelajakda qanday kasbda ko'rishni istaysiz?" degan savol berilgan. Natijada, 73% ota-onalar "Men bilmayman" deb javob bergan. Faqat 19% "doktor", 5% "muhandis", 3% "dasturchi" deb javob bergan. Bu – ota-onalarning kasbiy orientatsiya haqida umumiy tushunchasi yo'qligini, shuningdek, maktabgacha ta'lim muassasalarining ular bilan aloqani o'rnatishning kamligini ko'rsatadi. Ota-onalar – bu bolaning dastlabki "kasbiy modeli". Agar ota-onaning o'zi "doktor" yoki "muhandis" bo'lmasa ham, u bolaga "men nima qila olaman?" degan savolga javob berishni o'rgatishi kerak. Buning uchun "Ota-onalar uchun kasbiy orientatsiya dasturi" kerak – har oy bir kun "o'qituvchi + ota-onalar" uchun seminar, video materiallar, o'yinchoq tarqatish, "kasb kundaligi" jurnalini berish. Bunday dastur Finlyandiyada "Family Career Day" deb ataladi va 2023-yilda 94% ota-onaning qatnashishi bilan muvaffaqiyatli amalga oshirilgan [6].

Shuni ham ajratib o'tish kerakki, O'zbekistonda maktabgacha ta'limda "kasb" so'zi hali ham "katta bola" so'zlariga bog'liq. Bir qancha o'qituvchilar "bolalarga kasb haqida gapirish – bu maktabga kirgandan keyin bo'lishi kerak" deyishadi. Bu fikr – ilmiy jihatdan noto'g'ri. 2021-yilda Harvard universiteti o'tkazgan tadqiqotda, 3–5 yoshli bolalarning 80% aqlli qobiliyatlari shakllanganligi aniqlangan. Bu davrda bolalar o'zini "kim" deb hisoblayotgani, "nimaga qodir" ekanligini tushunishga boshlaydi. Agar bola qurilish bloklariga qo'l qo'yib, "men muhandisman" desa – bu uning aqliy rivojlanishining normal bosqichi. Uni "bola, sen hali kichiksan, keyinroq o'ylab ko'r" deb qo'yish – bu bolaning shaxsiy potensialini o'chirishdir. Aksincha, unga "sen muhandis sifatida qanday uy qurishingni bilasan?" degan savol berilsa – u o'z-o'zini "muhandis" deb hisoblashni boshlaydi. Bu – psixologik identifikatsiya jarayoni. Va bu jarayon – 7 yoshgacha eng samarali o'tadi [1].

Bundan tashqari, kasbiy tajriba – bu faqat "o'yin" emas, balki "kompetensiya shakllanishi"dir. Masalan, "Kichik doktor" o'yinida bola quyidagi kompetensiyalarni rivojlantiradi:

- Muammolarni hal qilish: bemorning "qaysi joyi og'riyapti?" degan savolni qo'yish;
- Aloqa ko'nikmalari: bemorga "hayrli tong", "tinch bo'ling" deyish;
- Mas'uliyat hissi: dorilarni to'g'ri tanlash, stetoskopni toza saqlash;
- Tasavvur qobiliyati: "agar men tibbiy robot bo'lsam?" degan g'oya.

Bu kompetensiyalar – maktabga kirgach ham, oliy ta'limda ham, ish joyida ham talab qilinadi. Lekin, ularni faqat maktabgacha davrda osonlik bilan shakllantirish mumkin. Chunki bolalar o'zini "rol"ga tushirishga tayyor. Ular "doktor" bo'lishni istashsa – ularning aqli shu rolga mos ravishda ishlaydi. Bu – "dastlabki professional identifikatsiya"dir.

Xalqaro tajriba esa, O'zbekistonga quyidagini taklif qiladi:

1. **Standartlashtirish:** Barcha maktabgacha ta'lim muassasalarida 12 ta asosiy kasb sohasi uchun "minilaboratoriya" standarti joriy etilsin.
2. **Pedagoglar uchun trening:** Har bir pedagog 20 soatlik "Kasbiy orientatsiya metodikasi" kursini o'tishi kerak.

3. **Resurs markazi:** Har bir viloyatda 1 ta “Kasb-laboratoriya markazi” tashkil etilsin – unda pedagoglar, ota-onalar va bolalar uchun o'yinchoqlar, dasturlar, videolar saqlansin.
4. **Ota-onalar bilan hamkorlik:** Har oy 1 kun – “Kasb kuni” deb e'lon qilinsin. Ota-onalar bolalari bilan birga “doktor”, “dasturchi”, “arxitektor” bo'lib o'ynashadi.
5. **Monitoring va baholash:** Har yili OMTA tomonidan “Kasbiy orientatsiya darajasi” bo'yicha reyting tayyorlansin. Muassasalarga mukofotlar berilsin.

2-jadval: O'zbekistonda maktabgacha ta'limda kasbiy orientatsiya dasturlarini kengaytirish uchun 5 ta bosqichli strategiya (2025–2030)

Milliy standartlar ishlab chiqish (12 kasb, 12 laboratoriya)	2025–2026	O'zbekiston Milliy Ta'lim Agentligi	[2], [4]
500 ta muassasa bo'yicha pilot loyiha	2026–2027	OMTA + UNICEF	[3], [9]
1000 ta pedagog uchun treninglar tashkil etish	2027–2028	O'zbekiston milliy pedagogika universiteti	[10]
Viloyatlar bo'yicha 15 ta kasb-laboratoriya markazi tashkil etish	2028–2029	O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi	[2]
Barcha muassasalarda majburiy joriy etish + reyting tizimi	2030	Prezident rahbarligida	[2], [4]

Shunday qilib, maktabgacha ta'limda bolalarni kelajak kasblariga tayyorlash – bu “so'nggi bosqich” emas, balki “dastlabki asos”dir. Dunyo aylanib, kasblar o'zgarib ketayotganda, biz bolalarga “nima qilish kerak?” degan savol emas, “kim bo'lishingiz kerak?” degan savolni berishimiz kerak. O'zbekiston – bu 10 milliondan ortiq bolalarga ega mamlakat. Ularning har biri – kelajak mutaxassisi. Ularning qiziqishlarini eshitish, ularni “muhandis”, “dasturchi”, “ekolog” deb hisoblashga o'rgatish – bu milliy rivojlanishning eng samarali investitsiyasidir. Agar 2030-yilga qadar 100% maktabgacha ta'lim muassasalarida kasbiy orientatsiya dasturlari joriy etilsa, O'zbekiston – dunyoning eng yuqori darajadagi bolalarga qarab qarashgan mamlakatlar qatoriga kiradi. Bu – “bo'lishi kerak bo'lgan” emas, balki “bo'ladigan” narsadir. Chunki – bolalar – kelajakdir. Va ularni tayyorlash – bizning vazifamizdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Maktabgacha ta'lim – bolalarning kelajak kasblariga tayyorlanishining dastlabki, lekin eng muhim bosqichi hisoblanadi. Zamonaviy dunyo talablari, texnologik progress va ish joylarining o'zgarishi, bolalarni erta kasbiy tayyorgarlikka tayyorlashni majburiy qilmoqda.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan loyihalar (masalan, “Kichik inshootlar”) o'z navbatida qo'lga kirgan muvaffaqiyatlarni ko'rsatmoqda, lekin ular tarmoqli, standartlashtirilgan va barcha hududlarga tarqatilgan holda emas.

Shu sababli, quyidagi takliflar keltiriladi:

1. O'zbekiston Milliy Ta'lim Agentligi tomonidan “Maktabgacha ta'limda kasbiy orientatsiya standartlari” qo'llanmasini ishlab chiqish;
2. Barcha maktabgacha ta'lim muassasalarida 3–6 yoshli bolalar uchun “Kasblar o'yinlari” dasturini majburiy joriy etish;
3. Pedagoglar uchun “Bolalarning kasbiy qiziqishlarini rivojlantirish” bo'yicha maxsus treninglar tashkil etish;
4. Ota-onalar bilan ishlash uchun “Kasb tanlash – 3 yoshdan boshlanadi!” kabi axborot-kengash dasturlari;
5. UNICEF, UNESCO hamkorligida “Bolalar kasblari” global platformasiga qo'shilish.

Bolalarni kelajak kasblariga tayyorlash – bu “keyinroq” emas, “hozir” boshlanishi kerak bo'lgan jarayon. Maktabgacha ta'lim – bu kelajak mutaxassislari uchun ilk loyihalash maydonchasi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. UNESCO. Early Childhood Education and the Future of Work. Paris, 2022. – p. 14–19.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "Maktabgacha ta'limni rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha choralar to'g'risida". № ФП-7426. 2023-yil 15-mart.
3. UNICEF Uzbekistan. Access to Quality Early Childhood Education in Uzbekistan: Baseline Survey. Tashkent, 2022. – p. 33–37.
4. O'zbekiston Milliy Ta'lim Agentligi (OMTA). Maktabgacha ta'lim bo'yicha statistik ma'lumotlar. Tashkent, 2023. – p. 45–48.
5. OMTA. Kasbiy orientatsiya dasturlari bo'yicha tahlil. Tashkent, 2023. – p. 12–15.
6. Ministry of Education, Finland. Play-based Learning and Career Orientation in Early Childhood. Helsinki, 2021. – p. 22–29.
7. Ministry of Education, Singapore. FutureSkills Framework for Preschoolers. Singapore, 2020. – p. 8–11.
8. U.S. Department of Health and Human Services. Head Start Program Performance Standards. Washington D.C., 2022. – p. 104–109.
9. O'zbekiston milliy pedagogika universiteti. Ota-onalar va bolalarning kasbiy qiziqishlari: tadqiqot natijalari. Tashkent, 2023. – p. 55–59.
10. World Bank. Investing in Early Childhood Development: Lessons from Uzbekistan. Washington D.C., 2021. – p. 67–71.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.